

Галина Білик

ПОЛТАВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЗУСТРІЧАЄ ЗОЛОТЕ СТОРІЧЧЯ

Університети мають власні історії, долі, традиції, рейтинги. Але разом вони формують ту важливу інтелектуальну складову суспільства, яка й забезпечує належне функціонування й подальший розвиток його технічних і гуманітарних підоснов, скеровує їх у русло матеріального й духовного культурного прогресу. Університетська освіта свого часу і виникла у відповідь на чіткий і настійний запит соціуму на знання: *universitas magistrorum et scholarium* покликані були стати не просто цехово-ремісничими або ж схоластичними осередками, а цивілізаційними інституціями глибокої, вільної думки. І, здається, немає сьогодні особливої різниці в тому, чи це найдавніший університет Європи, як-от у Болоньї (1088), Парижі (1150), Оксфорді (1167), Салерно (1173), Валенсії (1178), Кембриджі (1209) тощо, чи значно пізніше утворений у якомусь іншому регіоні світу: загальний університетський простір – класичний, галузевий – дедалі активніше інтегрується й солідаризується, при цьому не уникаючи здорової конкуренції й не припиняючи змагатися за більш підготовлену й талановиту молодь і високопрофесійних учених-викладачів. Але спільна мета – шукати істину, нести світло науки, виробляти новітні технології, пізнавати непізнане на користь людині та світові – зробила їх максимально відкритими, взаємно зацікавленими, а відтак ще більш сфокусованими на дослідницьких проблемах, пошуково-творчими й відповідальними у своїй навчально-науковій діяльності.

Дедалі впевненіше й успішніше тягнеться до такого формату університетського побутування й Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка, дбаючи і про якість освіти й інфраструктурну розбудову, і про міжнародні контакти як обов'язковий нині сегмент саморозвитку, і про конкретні наукові відкриття – напрацювання, які не тільки посприяють широ-

ким загальним зрушенням, але й матимуть свою, українську й полтавську, «прописку», послужать піднесенню рідного краю. Бо так уже в наших конкретно-історичних умовах національного буття з віку у вік складається, що освітній заклад починається з духовного самоозначення, свідомої громадянської позиції його лідера й колективу, а звідси вже і можливість справжньої науки, неформальних цілей і здобутків. І в цьому контексті дещо інакше, напевне, ніж у розвинених країнах Європи й Америки, сприймається роль обласного українського вишу – як культурно-освітнього центру, котрий одуховнює регіон, щиро – навіть в умовах ідеологічного чи еко-

номічного тиску – опікується його минувиною, сьогоденням, майбутнім, прагне масштабно й до найтонших нюансів пізнавати довкілля й гуманітарну сферу, особливості територіально-історичного розвитку, активно й цілеспрямовано втручатися в нагальні процеси, розбудовувати культурну комунікацію, започатковувати зміни. І не менш важливе – плекати людину, її особистісний світ, систему цінностей. Із такою високою, шляхетною місією Полтавський педагогічний уміло справляється ось уже 100 років, глибоко вкоренившись у культурну свідомість краю і накопичивши духовний запал на ще більш віддалену перспективу.

Із хроніки десятиліть

100-літній національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка – найповажніший вищий навчальний заклад Полтавщини¹. 15 років тому (постановою Кабінету Міністрів України № 2247 від 9 грудня 1999 року) йому було надано

¹ У підготовці наступного матеріалу використано книгу «Столітня історія Полтавського педагогічного університету» (Полтава, 2014) та інформацію з офіційного сайту ПНПУ імені В. Г. Короленка: <http://pnp.u.edu.ua/ua/istoriyuniversitetu.php>

статус університету, а 5 років тому (указом Президента України № 970/2009 від 25 листопада 2009 року), – присвоєно високе звання національного. Таким чином на офіційному рівні закріплено загальнодержавне й міжнародне визнання результатів діяльності вишу, пошановано його вагомий внесок у розвиток вітчизняної освіти й науки.

В історії Полтавського педагогічного університету виразно окреслюються кілька етапів:

1) Полтавський учительський інститут (1914–1919) і його реорганізація в Полтавський педагогічний інститут (1919);

2) Історико-філологічний факультет Українського університету (1918–1921) і його злиття з Полтавським педагогічним інститутом (1921);

3) Полтавський інститут народної освіти (ІНО, 1921–1930), злиття його з Полтавським педагогічним технікумом (1928) й утворення Полтавського інституту соціального виховання (ІСВ, 1930–1933);

4) Полтавський педагогічний інститут (1933–1999) із присвоєнням йому імені В. Г. Короленка (28 грудня 1946 року) та статусу державний;

5) Полтавський державний педагогічний університет імені В. Г. Короленка (1999–2009);

6) Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка (2009 – наші дні).

Полтавський учительський інститут створено імператорським указом після настійного кількарічного клопотання офіційних осіб і громадськості краю перед Міністерством освіти про те, що губернія гостро потребує збільшення кількості педагогів. 1 липня 1914 року відбулося офіційне відкриття навчального закладу. Про початок його роботи у звіті першого директора О. К. Волніна мовиться, що функціонував виш «у 1914–1915 навчальному році в складі одного, а з вересня 1915 року – у складі двох класів (тобто курсів)». Для інституту винайняли за невелику суму (3 тис. крб. на рік) міністерського фінансування скромне двоповерхове приміщення по вул. Фабриканській, 14 (нині вул. Балакіна, 10), де й відбувалися заняття. Студенти ж мусили знімати для проживання приватні помешкання, плата за які сягала 15–20 крб. без харчування й 25–35 крб. із харчами. Частина вихованців отримували державну стипендію – 166 крб.

66 коп. на рік, зобов'язуючись при цьому «прослужити після закінчення курсу <...> не менше шести років на посаді вчителя міського училища за призначенням учбового начальства» або ж повернути казни 529 крб. 16 коп. Були і земські стипендіати – 15 осіб із Полтавщини, яким виплачували щомісячно (від січня 1915 року) по 20 крб. із подібною умовою: за кожну річну стипендію рік відпрацювати за призначенням земства. Ті ж, хто не отримував стипендії, т. зв. «своєкошті» студенти, щорічно сплачували за навчання по 20 крб.

За першим набором зі 122 бажаних вступили тільки 26 студентів, оскільки місць для навчання було небагато. Поміж щасливчиків виявилось 19 випускників учительських семінарій, ще 7 раніше закінчили повітові й міські училища, педагогічні курси або екстерном склали екзамен на звання вчителя. 83 абітурієнти на той час мали педагогічний досвід, із їх числа прийняли 19, зокрема й А. С. Макаренка, який уже 9 років пропрацював у школі. 1915 року зарахували на навчання 25 осіб, серед них – 17 учителів початкових училищ.

Викладачі були задоволені контингентом слухачів інституту: ті мали здебільшого високу загальноосвітню підготовку й мотивацію до поглиблення знань. Цьому прислужився ретельний відбір до вишу, адже під час прийому звертали увагу на загальний розвиток, мову та грамотність абітурієнтів.

Серед студентів були переважно діти козаків, селян, міщан і ремісників. Це мало значний вплив на характер і методи навчальної роботи, взаємини в колективі тощо. За студентською партою поряд сиділи різні за віком та життєвим досвідом юнаки з демократичними поглядами на суспільно-політичне й культурне життя, яке стало ще більш бурхливим у роки Першої світової війни.

Предмети вивчали переважно ті, що викладались у вищих початкових училищах, де згодом повинні були працювати випускники. Водночас давали ґрунтовні теоретичні та практичні знання з педагогіки. Така програма підготовки визначала і склад викладачів. Приміром, О. К. Волнін закінчив духовну академію, мав великий стаж педагогічної роботи: до призначення в Полтаву працював директором Великосорочинської вчительської семінарії. В інституті, крім виконання обов'язків директора, він читав педагогіку. Викладач російської мови Ф. В. Лисогорський також закінчив духовну академію. Історію та географію читав В. Н. Тарасов, вихованець історико-філологічного факультету Казанського університету. Університетську освіту мали й викладачі математики М. Т. Квятковський, фізики і природознавства І. А. Шестаков. Малювання, каліграфію та креслення викладав К. Я. Чигирик, який закінчив відділення живопису Київського художнього училища. Майже всі наставники працювали раніше в учительських семінаріях і мали необхідний досвід та прагнули якнайкраще передати свої знання слухачам. Крім того, були людьми прогресивними,

діяльними, тож намагалися збагатити світогляд своїх вихованців.

Цікаво, що урочну систему у виші фактично витіснила лекційна, проте в ній зберігалися елементи усної перевірки; із природознавства й фізики проводили лабораторні заняття (як правило, у вечірні години), а з гуманітарних предметів практикували письмові роботи, підготовка яких орієнтувала молодь на використання науково-популярної літератури та власне наукові пошуки, вимагала самостійності, творчості. Методичні новації зумовили й пошук нових форм обліку знань студентів: було розроблено т. зв. кругову систему заліків, яка передбачала індивідуальну перевірку знань із кожного предмета раз у 3–4 тижні. Для цього вироблявся спеціальний графік, у якому визначалися дні та години складання заліку, вказувалися відповідні розділи програми. Така система перевірки враховувала досвід і віковий склад студентів; вона була рекомендована й іншим учительським інститутам.

У бібліотеці вишу, крім книг з офіційного переліку почитателя навчального округу й міністерства, були педагогічні праці К. Д. Ушинського, М. І. Пирогова, П. Ф. Лесгафта, В. Я. Стоюніна; твори О. М. Горького, В. Г. Короленка, О. С. Пушкіна, М. Г. Чернишевського, О. І. Герцена, А. П. Чехова; книги І. М. Сеченова і К. А. Тімірязєва тощо.

Для практичного навчання студентів при інституті 30 листопада 1915 року відкрили міське зразкове училище. До нього в результаті вступних екзаменів було зараховано 22 учні (12 дітей міщан і 10 – козаків та селян).

Загальний режим в інституті був серйозно-вимогливий і відповідав віковій вихованців. Їхня діяльність нормувалася «Правилами», затвердженими керівництвом навчального округу і обов'язковими для виконання: за цим стежили куратори й виставляли студентам бали за поведінку. Знижували оцінку за неслухняність, пропуски богослужіння, несумлінне ставлення до навчальних занять, невиконання письмових робіт тощо. Обов'язковими були вранішня молитва й читання Євангелія черговим студентом.

Вдумлива студентська молодь не могла залишатися осторонь від подій, які хвилювали передову громадськість країни, зокрема створювала підпільні політичні гуртки, видавала рукописні журнали тощо.

Війна внесла зміни в буденний ритм інститутського життя. Студентам доводилося проходити військову підготовку, займатися муштрою, чимало з них були мобілізовані в армію, як-от А. С. Макаренко – в ранзі «нижчого чину». Однак у квітні 1917 року цей талановитий студент через поганий зір був комісований і продовжив навчання. Педагогічна рада інституту після успішного закінчення молодим чоловіком навчання дала йому таку характеристику: «Макаренко Антон Семенович – видатний вихованець за своїми здібностями, знаннями, розвитком і працьовитістю. Особливий ін-

терес виявив до педагогіки та гуманітарних наук, із яких багато читав і подав прекрасні твори. Буде дуже хорошим викладачем усіх предметів курсу вищих початкових училищ, особливо історії та російської мови». За відмінне навчання й письмову роботу «Криза сучасної педагогіки» А. С. Макаренка нагородили золотою медаллю. Він був найкращим серед перших 18 випускників інституту.

Із середини 1917 року в Полтавському вчительському інституті розпочалися корінні перетворення, пов'язані з розгортанням Української національно-демократичної революції, піднесенням національно-визвольної боротьби. Влітку О. К. Волнін (із кількома викладачами) добровільно перевівся на роботу в Новомиколаївський учительський інститут, отримавши в прощальній адресі від співробітників подяку за те, що зумів створити у виші «високоінтелігентну і чесну атмосферу».

У вересні 1917 року навчальний заклад очолює О. А. Левитський – педагог, просвітянин, вихованець славнозвісної київської колегії Павла Галагана. До цього призначення він уже мав 22-річний педагогічний стаж роботи в школах та гімназіях Полтавської губернії, Кубані, Казані й Таганрога. У Полтавському вчительському інституті О. А. Левитський, крім адміністрування, викладає педагогіку та українську мову. За короткий час талановитому педагогу вдається перетворити навчальний заклад на справжню українську школу, залучити до співпраці в ньому відомих на Полтавщині учених (В. Щепотьєва, Ф. Пошивайла, Г. Ващенко). Разом із тим освітянин наполегливо працює над створенням навчальних методик для українських шкіл, а його рецензії на нові українські підручники з'являються в низці видань, зокрема в часопису «Нова школа» (1918).

На початку вересня 1918 року в Полтаві було врочисто відкрито ще один вищий навчальний заклад – **Історико-філологічний факультет Українського університету**. Інтелігенція міста натхненно чекала на цю подію й докладала неймовірних зусиль до її наближення, адже йшлося про появу третього в Україні – після Києва й Кам'янець-Подільського – україномовного вишу. Його ідея виношувалася Товариством українських поступовців (В. М. Щербаківський, В. Н. Андрієвський, М. Д. Токаревський) ще з передвоєнного часу, але реальні кроки були зроблені тільки з початком Української революції.

Так, навесні 1917 року при полтавській «Просвіті» почали працювати короткотермінові курси українознавства, а при Центральному народному музеї Полтавщини – лекторій. Ці громадські установи 7 квітня 1917 року перетворили в Український народний університет – із двома факультетами: економіко-правничим та історико-філологічним. Навчальний заклад діяв на громадських засадах, а його ректором став завідувач археологічного відділу музею В. М. Щербаківський. Лекції для слухачів читали філолог, мистецтвознавець і

фольклорист В. О. Щепотьєв, історики А. В. Падалка й Н. Ю. Мірза-Авакянц, педагог Г. Г. Ващенко, археолог і краєзнавець М. Я. Рудинський, інші провідні науковці міста. Пізніше професор В. М. Щербаківський пригадував, що «аудиторія слухачів була досить численна, особливо було багато молоді». Восени 1917 року діячі Полтавської губернської земської управи і Полтавської спілки споживчих товариств звернулися до керівництва Харківського університету з проханням допомогти заснувати в Полтаві спочатку історико-філологічний, а потім юридичний і медичний факультети Українського університету. Почалася робота зі створення навчального закладу. На кошти земства і «Просвіти» у Відні та Львові купили цінні книги для університетської бібліотеки, придбали також бібліотеку київського професора Голобовського (близько 25 тис. томів). Особисто ректор на закупку для майбутнього університету наукової літератури витратив 10 тис. крб. власних коштів.

На урочистостях відкриття закладу із привітанням від гетьмана Павла Скоропадського виступив комісар освіти на Полтавщині В. Н. Андрієвський. Він, зокрема, оголосив, що утримання професорів і технічного персоналу навчального закладу бере на себе держава. Статут Історико-філологічного факультету 29 жовтня 1918 року затвердило Міністерство народної освіти гетьманського уряду.

Деканом історико-філологічного факультету став історик І. Ф. Рибаків, продеканом (заступником) Н. Ю. Мірза-Авакянц. Для читання лекцій запросили провідних фахівців Харківського університету – професорів Д. І. Багалія, В. О. Барвінського, Є. В. Кагарова, М. Ф. Сумцова та ін. Із місцевих, головним чином із Полтавського вчительського інституту, викладацьку роботу тут вели В. О. Щепотьєв, О. Т. Бузинний, О. І. Левитський, І. Я. Чаленко, Г. Г. Ващенко, А. Д. Синицький, К. Я. Чигрик. В останні два місяці правління гетьмана Скоропадського факультет фінансували з державної скарбниці, а в 1919–1920 роках – коштом Полтавського товариства споживчих спілок. Протягом 1918–1921 років тут навчалось близько 400 студентів. Незважаючи на суворі умови революційної доби, аудиторії завжди були повними. Студенти, в основному молоді селяни, відзначались активністю і в навчанні, і в громадських справах, мали своїх представників у професорській раді.

Оскільки радянська влада підозріло ставилася до національної вищої школи й чинила їй закладам всілякі перешкоди, діяльність Українського університету в Полтаві у 1920–1921 роках поступово згасала. Натомість вчительський інститут функціонував і в складних умовах революційних перетворень 1917–1920 років, боротьби різних політичних сил за владу, економічної розрухи, відсутності необхідних коштів для повноцінної праці тощо. За часів Центральної Ради, Гетьмана-

ту, Директорії тут керувалися здебільшого тими самими навчально-методичними принципами, що склались у перші роки існування закладу, але запровадили українську мову викладання. Утім, у березні 1919 року почалися більшовицькі реформи вищої школи: запроваджувалися преференції для робітничо-селянської молоді, скасовувалися вступні іспити й плата за навчання, впроваджувалося державне соціально-забезпечення незможних. Виш отримував політичного керівника – комісара, а для організації та здійснення безпосередньої роботи створювалися науково-навчальні й освітні ради. Також скасовувалися дореволюційні вчені ступені й звання, вводилися лише посади викладачів та асистентів. За прикладом Росії, де із середини 1918 року вчительські інститути почали перетворювати в педагогічні з чотирьохрічним терміном навчання, Полтавський вчительський інститут так само реорганізували в педагогічний упродовж травня-липня 1919 року. Новий статут інституту було затверджено відділом вищих шкіл Наркомосу України в липні 1919 року. Проте реально запрацював він тільки після відновлення радянської влади в Полтаві: 27 грудня 1919 року за наказом губернського відділу народної освіти інститут знову почав функціонувати.

1920 року в Полтавському педагогічному інституті діяли чотири відділи (факультети): основний (1 курс), словесно-історичний, природничий та фізико-математичний (2–4 курси), на яких навчались 468 студентів. Навчальний план передбачав опанування широкого кола загальнопедагогічних дисциплін: дитячої та загальної психології, теорії навчання й виховання, трудової школи, школознавства тощо. Вступала до закладу переважно селянська молодь Полтавщини з дипломами вчительських семінарій.

6 жовтня 1920 року Головний комітет професійно-технічної та спеціально-наукової освіти УСРР (Укрголовпрофосвіта) прийняв постанову, якою передбачалося злиття Полтавського педагогічного інституту й Історико-філологічного факультету. У лютому-березні 1921 року в Полтаві здійснювалася безпосередня робота з реорганізації вишів. Упродовж 28 лютого – 16 березня відбулося 4 спільні засідання рад обох закладів, а 2 квітня було надіслано до Наркомосу спільне клопотання про створення єдиного педагогічного вишу. 12 квітня 1921 року відділ підготовки вчителів при Укрпрофосвіті затвердив факт об'єднання; надалі навчальний заклад іменувався **Полтавський інститут народної освіти (ІНО)**, мав чотирирічний термін навчання. 22 квітня відбулося перше засідання ради нового інституту.

Таким чином, галузеві педагогічні й університетські класичні традиції, закладені нашими попередниками в історичний фундамент сучасного Полтавського педагогічного вишу, надалі визначили його особливий почерк в освітній системі України, зокрема постійний творчий пошук і

прагнення до зразковості в усіх сферах функціонування.

У 1920–1930-х роках Полтавський педагогічний інститут (у всіх своїх статусах) у цілому виконав поставлене перед ним важливе завдання – забезпечив шкільництво краю необхідною кількістю вчителів, що у свою чергу дозволило вирішити такі нагальні проблеми, як ліквідація неписьменності, повне охоплення дітей початковою школою та перехід до неповної середньої освіти в місті й на селі. Разом із тим історія вишу цього періоду містить багато трагічних сторінок, пов'язаних зі сталінським тоталітарним режимом і терором проти українського народу, жертвами якого стали, зокрема, десятки викладачів і студентів. У наступні десятиліття навчальний заклад, переживши війну, нестатки, політичні й національні утиски й чесно спрямовуючи свою діяльність, навіть за найнесприятливіших обставин, на розвиток нації та України через мудре й високе слово вчителя, зберіг і примножив кращі здобутки попередників. Не випадково 1946 року в його назві з'ясувало ім'я видатного письменника-правдолюба В. Г. Короленка.

Упродовж 100-річної історії у виші підготовлено близько 60 тисяч кваліфікованих педагогічних працівників різних спеціальностей, серед яких – понад 100 заслужених учителів України, Герой України, сотні відмінників освіти України, науковці, літератори, митці, державні діячі. У 1980-х роках у межах комплексної цільової програми «Вчитель», започаткованої ректором І. А. Зязюном, в університеті розробили програму розвитку педагогічної майстерності фахівця, згодом рекомендовану міністерством для педагогічних інститутів та інститутів удосконалення вчителів країни. Полтавський педінститут став тоді дипломантом виставок досягнень народного господарства СРСР і УРСР.

Нині підготовка фахівців в університеті здійснюється за 25 спеціальностями, серед яких 17 акредитовані за IV рівнем (магістратура), 6 – за III рівнем (спеціаліст), 2 – за II рівнем (бакалавр). Загальний контингент студентів у 2013–2014 навчальному році становить близько 6000 осіб, які здобувають знання на 37 кафедрах 7 факультетів. Навчально-виховний процес забезпечує викладацький склад у кількості близько 500 осіб, серед яких 35 докторів наук, професорів і 235 кандидатів наук, доцентів. 3-поміж професорсько-викладацького складу – 1 член-кореспондент АПН України, 1 заслужений діяч мистецтв України, 5 заслужених діячів науки і техніки України, 4 заслужені працівники освіти України, 1 заслужений майстер народної творчості України, 3 заслужені працівники культури України, 1 заслужений артист України, 1 заслужений працівник фізичної культури і спорту України, 46 осіб нагороджені знаком «Відмінник освіти України», 6 майстрів спорту.

Ще із 30-х рр. ХХ століття в університеті активно піклуються про високу якість науково-педагогічних кадрів: так, Г. Ващенко був керівником першої постійної аспірантури з педагогіки; Ю. Циганенко очолював аспірантуру зі спеціальності українська література; адміністрація вишу всякчас дбала про можливості працівників навчатися в аспірантурах кращих навчальних закладів країни. У післявоєнний період відомими в Україні та за її межами стали наукові школи А. Каришина, А. Череваня, В. Жученка, І. Зязюна, В. Пащенко, П. Денисовця, О. Руденка та інших учених. Сьогодні в університеті діють 15 наукових шкіл – із педагогіки, теорії і методики навчання, української мови, світової літератури, філософії тощо (керівники – доктори наук А. М. Бойко, Б. В. Год, М. В. Гриньова, А. М. Кравченко, П. А. Кравченко, О. М. Ніколенко, О. П. Руденко, М. І. Степаненко, Н. І. Шиян та ін.).

Щорічно під керівництвом провідних учених вишу захищаються 25–30 докторських і кандидатських дисертацій, зокрема 2013 року їхня кількість складала 7 докторських і 23 кандидатських дослідження за 14 науковими спеціальностями. 2008 року в університеті відкрили спеціалізовану вчену раду К 44.053.01 із захисту кандидатських дисертацій зі спеціальностей 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки і 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. Нині до складу цієї ради входять 12 штатних докторів педагогічних наук ПНПУ, а також науковці із провідних навчальних закладів і дослідницьких інститутів України. Усього в раді захищено близько 40 наукових розробок.

Традицію публікування кращих праць учених університету започатковано 1925 року, коли вперше було видано «Записки Полтавського ІНО» та «Бюлетень» педагогічно-наукового змісту. Ці видання збереглися і в післявоєнний період, а досвід їх забезпечення став підґрунтям розвитку видавничої справи вишу. До 1962 року виходили «Наукові записки» (усього – 13 томів), друкувалися збірники матеріалів конференцій. 1993 року було відновлено видання «Наукових записок Полтавського державного педагогічного університету імені В. Г. Короленка» – в серіях «Педагогічні науки», «Філологічні науки», «Екологія. Біологічні науки». Сьогодні в університеті видається ціла низка ліцензованих збірників наукових праць із провідних галузей знань, затверджених як фахові видання України. Це «Педагогічні науки», «Витоки педагогічної майстерності», «Філософські обрії», «Альманах Полтавського національного педагогічного університету „Рідний край“», «Філологічні науки», «Історична пам'ять», «Естетика і етика педагогічної дії», «Психологія і особистість» тощо.

Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка є значним науковим центром краю, що підтверджує, зокрема, його потужний музейний комплекс, який об'єднує

12 кімнат-музеїв – А. С. Макаренка, В. О. Сухомлинського, М. В. Остроградського, В. М. Верховинця, Г. Г. Ващенко та ін. Щороку у виші організують близько 50 міжнародних, всеукраїнських і регіональних наукових конференцій.

ПНПУ здійснює широке наукове й науково-технічне співробітництво із закордонними навчальними закладами й організаціями, як-от Школа Освіти й Комунікації Університету міста Йончопінг (Швеція), коледж Св. Томаса Мора Саскачеванського університету (Канада), Центр дослідження та розвитку освіти вчителів Відкритого університету Великої Британії та ще майже 40 навчальними закладами Білорусі, Іспанії, Казахстану, Німеччини, Польщі, Росії, Туреччини й інших країн, із якими укладено угоди про співпрацю та обмін здобутками. Також він уже тривалий період є науково-організаційним центром Міжнародної Макаренківської асоціації, яка об'єднує вчених понад 15 країн Європи, Азії, Америки.

Основні напрямки наукових досліджень університету пов'язані з розбудовою й удосконаленням підготовки педагогічних кадрів нової генерації. У цьому контексті особлива увага приділяється залученню вихованців вишу до наукової роботи, чому сприяє діяльність студентського наукового товариства, участь молоді в роботі проблемних груп, наукових гуртків, творчих лабораторій, організація науково-практичних конференцій для дослідників-початківців, видання за їх результатами збірників статей. Немаловажною видається й робота з гармонійного, творчого розвитку особистості майбутнього вчителя. У навчальному закладі функціонує близько 30 художніх колективів, 10 із яких носять почесне звання народного. Це Український народний хор «Калина», народний ансамбль танцю «Весна», народний чоловічий вокальний гурт «Чебрець», народний фольклорний ансамбль «Жива вода» імені П. Бакланова, народний ансамбль українського танцю «Козацькі забави» та ін. Реалізації творчих задумів і талантів молоді сприяє і мережа студентських інтелектуальних клубів, театрів. В університеті діють 15 секцій і 11 команд з різних видів спорту, а серед їхніх вихованців є чемпіони та призери світу, Європи, України, учасники Олімпійських ігор. Також працюють творчі колективи з художньої та аеробічної гімнастики, спортивного бального танцю, черлідінгу.

Університет розташований в мальовничому центрі Полтави. Чотири навчальні корпуси разом зі спортивним комплексом, профілакторієм, гуртожитками утворюють сучасне студентське містечко. Навчальний процес здійснюється також у розташованих неподалік навчально-виробничих майстернях та університетському ботанічному саду, який називають одним із «семи чудес» Полтави. До послуг студентів одна з найбільших у регіоні бібліотек із чотирма читальними залами, електронним каталогом та фондом, що налічує

близько 600 тисяч томів. В університеті створено умови для бажаючих проходити військово-навчання за програмою підготовки офіцерів запасу (військова кафедра). Частими гостями і щирими друзями ПНПУ є науковці, освітяни, діячі культури й мистецтва, студентська молодь з усієї України та багатьох країн світу.

На честь ювілею

До своєї почесної золотої дати Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка готувався з особливим нахненням. Адже всі факультети, наукові і творчі колективи, та й кожен окремо викладач, студент або колишній випускник відчували свою хвилюючу причетність до історичної події, яку хотілося зустріти небуденно і якнайдовше зафіксувати в пам'яті. Тому вже з перших місяців 2014 року виходять приурочені до 100-річчя вишу книги, збірники наукових статей, періодичні видання, організовуються численні дослідницькі форуми, відкриті засідання наукових гуртків і проблемних груп, звітні концерти, виставки, спортивні змагання, зустрічі з цікавими людьми, культурно-громадські акції тощо. Так, на високу бібліотечну полицю лягли ошатні фоліанти «Столітня історія Полтавського педагогічного університету» та «Подих столітньої історії», в яких зафіксовано всі миттєвості існування Полтавського педагогічного. Кафедра політекономії презентувала власну колективну монографію «Інтеграція науки і вищої освіти як фактор становлення економіки знань» і науково-історичне видання «Історія кафедри політекономії Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка»; кафедра світової літератури – підручник і навчально-методичний комплект «Світова література» для учнів 6 класу загальноосвітніх шкіл України, а також тематичну добірку публікацій викладачів у фахових журналах «Всесвітня література в сучасній школі» (№ 7–8, 2014) та «Зарубіжна література в навчальних закладах України» (№ 7–8, 2014); кафедра журналістики організувала III Всеукраїнську науково-практичну конференцію «Журналістика. Філологія. Медіаосвіта» й за її результатами уклала та видала збірник наукових праць тощо. У приміщенні Державного архіву Полтавської області відкрили документальну виставку до 100-річчя від дня заснування Полтавського учительського інституту. Під ювілейним гаслом долучилися викладачі і студенти вишу, зокрема факультетів технологій і дизайну та філології і журналістики, до проведення «Параду вишиванок – 2014» у Києві, а на природничому факультеті провели конкурс-презентацію композицій із природного матеріалу «Осінь сторічного ювілею» і т. ін.

Безпосередньо в день ювілею – 1 липня 2014 року – в університеті відбулася Урочиста

церемонія вручення дипломів магістрів, із-поміж яких 55 – із відзнакою, 197 випускникам вишу.

Неординарним ушануванням 100-річчя ПНПУ імені В. Г. Короленка стало сходження п'яти краян, серед яких доцент кафедри історії України І. Сердюк і студент факультету фізичного виховання А. Петров, на вершину Північного Тянь-Шаню в Казахстані й установа там символіки рідного вишу.

Але слід поговорити і про подарунки. Одним із найбажаніших було прийняття 18 червня 2014 року Верховною Радою України «Постанови про відзначення 100-річчя утворення Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка» (№ 4086), яка рекомендувала Кабінету Міністрів утворити організаційний комітет з підготовки і проведення заходів щодо відзначення ювілею, розробити й затвердити їх план, вирішити питання фінансового та матеріально-технічного забезпечення. Крім того, пропонувала Державному комітету з телебачення і радіомовлення України за сприяння Полтавської обласної державної адміністрації створити документальний фільм та видати книгу про історію закладу, а Українському державному підприємству поштового зв'язку «Укрпошта» видати поштову марку та набір листівок, присвячених ювілею ПНПУ імені В. Г. Короленка.

2 жовтня міський голова Полтави О. Мамай на врочистостях із нагоди Дня працівників освіти вручив університету-ювілянтові сертифікат на суму 50 тисяч гривень.

7 жовтня відбулося засідання організаційного комітету з підготовки та проведення заходів щодо відзначення на державному рівні 100-ліття з часу заснування Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка. У ньому взяли участь заступник міністра освіти та науки України А. Гевко, директор департаменту вищої освіти Ю. Коровайченко, ректор ПНПУ М. Степаненко, заступник голови, керівник апарату Полтавської обласної державної адміністрації Р. Чабановський, директор Департаменту освіти і науки Полтавської ОДА С. Шевчук, представники Верховної Ради України, Державного комітету телебачення та радіомовлення України, Українського фонду культури, Українського державного підприємства поштового зв'язку «Укрпошта». Очільник вишу проінформував, що святкування відбудеться 10 жовтня о 14 годині згідно із запланованою та ухваленою програмою. У свою чергу заступник міністра побажав колективу навчального закладу відзначити ювілей на гідному рівні.

Тепло сприйнялася університетською родиною ще одна бажана зустріч напередодні свята – з народним депутатом України, Головою Комітету Верховної Ради з питань науки та освіти Лілією Гриневич, яка висвітлила основні проблеми

імплементатії Закону України «Про вищу освіту», окреслила стратегію цього процесу, а також відверто обговорила з викладачами і студентами низку наболілих питань.

Урочистості

10 жовтня – в день урочистого святкування 100-річчя навчального закладу – програма була особливо насиченою. З'їжджалися гості, з-поміж яких – перший заступник Міністра освіти і науки України Інна Совсун. Їй випало розпочинати святкові записи в Ювілейній книзі університету, спілкуватися з настирними медійниками, однак вистачило часу і для робочої зустрічі із професорсько-викладацьким та студентським колективами.

Уже зранку вихованці й академічна спільнота вишу заклали капсулу зі зверненням до студентства 2114 року: разом із книгою про столітню історію Полтавського педагогічного університету її передавали естафетою – із рук у руки – вулицями історичної частини Полтави до музею-садиби В. Г. Короленка, ім'я якого майже 70 років носить виш. Почесну місію закласти капсулу у святу полтавську землю доручили колишній випускниці філологічного факультету Полтавського педінституту Героєві України Тетяні Балагурі й голові студентської ради Юлії Дмитренко. Поруч посадили молодий дубочок, який стане живим свідком історії, котра твориться просто сьогодні.

Із нагоди 100-річчя ПНПУ імені В. Г. Короленка Полтавська дирекція УДППЗ «Укрпошта» під час урочистостей в Палаці дозвілля «Листопад» презентувала художній маркований конверт «100-річчя Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка», випущений накладом 400 тисяч примірників. На конверті, автором художнього втілення якого стала Анеля Кузьменко, – зображення «старого» університетського корпусу, на штемпелі першого дня – герб університету. У церемонії спеціального погашення ювілейного конверта взяли участь народний депутат України, радник Президента України Микола Томенко, голова Полтавської обласної державної адміністрації Віктор Бугайчук, перший заступник міністра освіти і науки України Інна Совсун, ректор університету Микола Степаненко, Полтавський міський голова Олександр Мамай, директор Полтавської дирекції УДППЗ «Укрпошта» Микола Хоменко. Унікальні примірники конвертів із підписами учасників спецпогашення передали до Поштового музею України та Полтавського краєзнавчого музею імені В. Кричевського.

У фойє головного кіноконцертного залу Полтави – Палацу дозвілля «Листопад», який став епіцентром відзначення 100-ліття університету, – розгорнули ювілейну виставку науково-

технічної та мистецької творчості викладачів і студентів ПНПУ імені В. Г. Короленка. Гостям та учасникам святкування презентували науковий доробок професорсько-викладацької корпорації університету.

Психолого-педагогічний факультет та факультет технологій і дизайну вкотре здивували мистецькою виставкою робіт студентів – результатом діяльності численних творчих лабораторій вишу. Різномасштабну роботу колективу університету високо оцінили почесні гості урочистостей.

На площі перед Палацом дозволила «Листопад», де відбувалися основні урочистості з нагоди 100-річчя Alma mater полтавських освітян, студентська рада організувала символічний флешмоб. Представники всіх факультетів вишу вишикувалися, утворивши цифру 100, що підкреслило цьогорічний ювілейний статус університету. Також у небо запустили жовто-блакитні повітряні кульки, які символізували любов до України та прагнення до миру на українській землі.

Із презентації фільму про історію та сучасність Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка, який підготувала Полтавська обласна державна телерадіокомпанія «Атава», розпочалося кількогодиннє ювілейне зібрання. У виконанні українського народного хору «Калина» під орудою заслуженого діяча мистецтв України, професора Григорія Левченка прозвучав Гімн України. Вітальне слово виголосив

доктор філологічних наук, професор, академік Академії вищої освіти України, заслужений діяч науки і техніки України, член Національних спілок письменників та журналістів України, ректор Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка Микола Степаненко. Публікуємо цю хвилюючу промову очільника вишу, яка змусила бриніти сльозу розчулення в очах багатьох присутніх у понадтисячному залі королєнківців.

Мій столітній університет

Життя кожної людини складається з великих і малих подій, почасти найменша подія стає великою. А коли маєш справу зі століттям – то де вже рахувати ті миті, які стали основоположними, чільними для такої поважної дати. Сьгодні ми стоїмо на порозі нового століття, нового світу, що відкривається для незвичайного ювіляра, історія якого веде лік від липня 1914 року. Історія якого триває. А творимо її всі ми, несучи ім'я королєнківців і продовжуючи гідну справу попередників.

Певен, що кожен із тих, чия доля пов'язана з Полтавським педагогічним, може розповісти власну яскраву історію про нього. Мій «університет» – Полтавський державний педагогічний інститут – починався з несміливих студентських мрій, перших перемог над собою, перших розчарувань і пошуків на довгому освітянському шляху.

Нині, йдучи затишними коридорами, мимоволі згадує студентське життя, бо як не згадати, коли назустріч тобі поспішають майбутні задумані, замріяні, заклопотані фізики й математики, філологи і журналісти, хіміки і біологи, історики й географи, майстри спорту і хранителі мистецького скарбу, технологи й дизайнери, вихователі і психологи... Наш університет знає багато різних історій: за сто років почув і пережив їх стільки – неповторних, сумних, буденних і святкових!

Гул університетського століття озивається поважною думкою, світлим словом, добросеречною працею Антона Макаренка, Василя

Сухомлинського, Григорія Ващенка, Василя Верховинця, Івана Зязюна, Володимира Пащенка, Згадаймо в ці урочисті дні всіх, хто возводив наш освітньо-духовний храм, хто сповна віддав себе професії від Бога, кого поглинула сталінська репресивна машина, кого обпекло й забрало життя чорне крило Другої світової, кого переслідували й жорстоко карали за правду, хто відлетів у засвіти й зараз дивиться на нас із високості й благально наказує: «Золотої нитки, що вимережує сьогоднішня Полтавського національного університету, не губить!» У ці ювілейні миті доземно кланяюся всім ветеранам за їхню одержимість, сумлінність, щирість.

Звертаюся до нашого студентства із закликом примножувати міць Полтавського педагогічного й висловлюю захоплення тими де-

сятками тисяч випускників, які несли й несуть підростаючому поколінню світло істини.

Університет – цей столітній велетенський довірив нам його сподівання, прагнення, таємниці. Якби вітри історії не скаженіли за його стінами, якби суспільні вулкани не вибухали, робімо все, щоб він був таким упевненим і серйозним, як і сто років тому. Нехай весняної і літньої днини він проводить випускників і закликає несміливих абітурієнтів. Стояти йому ще сотні літ, плекати молодих

педагогів, угадувати поміж словами Макаренка і Сухомлинського нові істини, які манитимуть майбутніх удумливих дослідників.

Отож у дні ювілею полишмо скромність і помріймо вголос, адже та Висока сила, яка дала нам шанс бути в цьому світі, особливо чутлива до наших звернень. Тому від імені всієї великої родини викладачів, студентів і співробітників Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка я хочу низенько вклонитися Доли за всі ці перейдені 100 років, котрі були для нас і працею, і боротьбою, і наукою, і великим здобутком, і честю та сприяли розбудові Полтавського краю і всієї України. Хочу, щоб у нас вистачило сил інтелектуальних і фізичних, не забракло мудрості й патріотизму відстояти його в сучасних економічних і політичних негараздах, опонувати загрозам та викликам, які, на жаль, не можемо не відчувати. Певен, що попереду в нас ще довга дорога, через 100 років ми процвітатимемо, почуватимемося гідно у європейській

дрості й патріотизму відстояти його в сучасних економічних і політичних негараздах, опонувати загрозам та викликам, які, на жаль, не можемо не відчувати. Певен, що попереду в нас ще довга дорога, через 100 років ми процвітатимемо, почуватимемося гідно у європейській

і світовій спільноті інтелектуалів, культурників, діячів освітньої галузі. І ті майбутні ювілянти, які відзначатимуть 200-ліття, згадають добрим словом нас, як ми своїх предтеч, за те, що плекали Alma mater, життям і працею своєю слугували їй розбудові. Тому – многая літа всім короленківцям у ці трепетні осінні дні на величну будучину, а нашій Україні – слава!

На святі було зачитане вітання Президента України Петра Порошенка. Народний депутат України, радник Президента України Микола Томенко, котрий вийшов на сцену разом із народним депутатом України

Тарасом Кутовим, назвав Полтаву просвітницькою столицею України, нагадавши про прагнення мандрівного філософа Григорія Сковороди зробити людей мудрішими й добрішими, згадавши внесок в українську культуру видатних полтавців Івана Котляревського, Василя Симоненка, Олеся Гончара. І висловив сподівання, що «ми доживемо до того часу, коли при словах «вчитель», «професор» усі люди будуть вставати й аплодувати». Він також зачитав Указ Президента України про нагородження державними відзнаками представників професорсько-викладацького колективу університету та вручив нагороди.

Були озвучені й вітання від Голови Верховної Ради України Олександра Турчинова, Прем'єр-міністра України Арсенія Яценюка, міністра освіти і науки України Сергія Квіта, міністра молоді і спорту України Дмитра Булатова, Героя України, голови Українського фонду культури, поета, академіка Бориса Олійника, ректорів багатьох українських навчальних закладів.

Особисто привітали ювіляра заступник Голови Верховної Ради Руслан Кошулинський,

перший заступник міністра освіти і науки України Інна Совсун, столичні науковці Михайло Наєнко, Микола Євтух, Олексій Шуба, Олена Отич, Григорій Півторак, письменник Михайло Слабошпицький і ще багато гостей із різних областей України, а також професори з Данії та Швеції.

Університет привітали й голова Полтавської обласної державної адміністрації Віктор Бугайчук, заступник голови обласної ради Володимир Микійчук, Полтавський міський голова Олександр Мамай, голова обласного комітету профспілок Леонід Вернигора. До урочистих промов Віктор Бугайчук додав сертифікат на 25 тисяч гривень для покращення матеріально-технічної бази університету, Олександр Мамай – сертифікат на 20 тисяч гривень українському народному хору «Калина».

Хвилиною мовчання учасники урочистостей ушанували пам'ять усіх тих короленківців, які відійшли в засвіти, а також загиблих учасників АТО і Героїв Небесної Сотні.

Окремою зворушливою сторінкою заходу стала молитва за мир в Україні, до якої запросив долучитися присутніх архієпископ Полтавський і Кременчуцький УПЦ КП Федір разом зі священниками полтавських храмів. Владика вручив університетові Благословенну Грамоту, підписану Патріархом Київським і всієї Руси-України Філаретом, – за заслуги перед Помісною Українською Православною Церквою та побожним українським народом.

Упродовж п'яти годин тривав святковий концерт за участю викладачів та студентів Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка, який на порозі нового університетського століття по праву назвали флагманом педагогічної освіти України.

Усі святкові миттєвості відзначення 100-річного ювілею ПНПУ імені В. Г. Короленка будуть збережені для нащадків і послідовників, оскільки задумано видати його докладний фото-літопис.

Тож до нових вершин, Alma mater!

